

Ocena postaw pielęgniarek wobec umierania i śmierci pacjentów

Marta Polanowska, Sylwia Krzezińska

Wyższa Szkoła Medyczna w Kłodzku

Wprowadzenie

Śmierć i umieranie są zjawiskami trwale wpisanymi w praktykę pielęgniarską. Personel pielęgniarski to grupa zawodowa, która najczęściej i najdłużej towarzyszy pacjentom u kresu życia, a ich postawy wobec śmierci wpływają zarówno na jakość opieki, jak i na własne funkcjonowanie emocjonalne. Świadomość, przygotowanie zawodowe oraz dojrzałość emocjonalna pielęgniarek stanowią fundament opieki nad pacjentem umierającym.

Cel: Celem badań było przedstawienie najważniejszych ustaleń dotyczących postaw pielęgniarek wobec śmierci pacjentów.

Kategoria	Pozycja	%	N (dokładne, jeśli wyniku z % i n=100)
Płeć	Kobiety	82%	82
	Mężczyźni	18%	18
Wiek	< 25 lat	10%	10
	25–35 lat	28%	28
	36–45 lat	24%	24
	46–55 lat	28%	28
	> 55 lat	10%	10
Staż pracy	< 1 rok	11,1%	—
	1–5 lat	31,3%	—
	6–10 lat	19,2%	—
	> 10 lat	38,4%	—
Doświadczenie w opiece nad pacjentami umierającymi	Tak	ponad 90%	—
	Nie	poniżej 10%	—
Miejsce pracy / specjalizacja	OIOM / Intensywna terapia	26,5%	—
	Neurologia	20,2%	—
	Paliatywny	16%	—
	Chirurgiczny	9,6%	—
	Interna	9,6%	—
	Onkologia	8,5%	—
	Inne miejsca	9,7%	—

Postawy wobec śmierci – ujęcie teoretyczne

Zgodnie z definicjami zawartymi w pracy, śmierć jest stanem trwałego ustania funkcji biologicznych organizmu, natomiast umieranie to proces prowadzący do śmierci, obejmujący wymiar fizyczny, psychologiczny i duchowy.

Pielęgniarki mogą odnosić się do tych zjawisk w sposób:

neutralny – postrzegając śmierć jako naturalny element życia,

religijny – czerpiąc akceptację z duchowości,

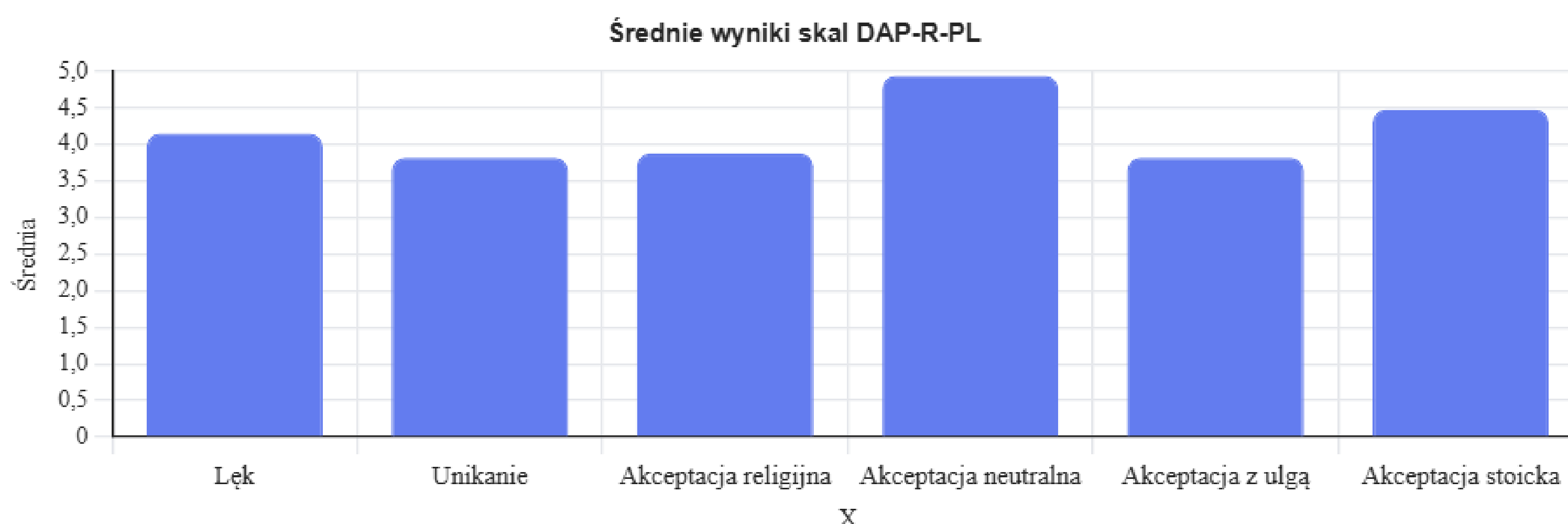
stoicki – uznając nieuchronność śmierci bez lęku i bez oczekiwania,

z ulgą – widząc w niej koniec cierpienia pacjenta,

lękowy – traktując śmierć jako doświadczenie budzące silny niepokój,

unikający – unikając myślenia i rozmów o śmierci.

Te obszary zostały w badaniu zmierzone Kwestionariuszem Profilu Postawy Wobec Śmierci DAP-R-PL.

Wyniki badania – ogólna charakterystyka postaw pielęgniarek

-Akceptacja śmierci jako procesu naturalnego

Najsilniej zaznaczoną postawą w badanej grupie była **akceptacja neutralna**, oznaczająca uznanie śmierci za naturalny i nieunikniony element życia (średnia: 4,94). Prawie połowa badanych uzyskała w tej skali wynik wysoki. Najwięcej pielęgniarek zgodziło się ze stwierdzeniem: „Śmierć jest naturalnym aspektem życia” „Śmierć powinna być postrzegana jako naturalne, nieuniknione wydarzenie”. Wskazuje to na wysoki poziom profesjonalizmu i dojrzałości emocjonalnej.

-Lęk i unikanie śmierci

59% pielęgniarek przejawia **umiarkowany lęk przed śmiercią**,

53% deklaruje **umiarkowany poziom unikania tematu śmierci**.

Choć pielęgniarki pracują z osobami terminalnie chorymi, proces ten nadal niesie obciążenie emocjonalne. W części deklaratywnej ankiety: 37,9% stwierdziło, że śmierć pacjenta budzi emocje trudne do kontrolowania, 50% przyznało, że po śmierci chorego potrzebuje rozmowy lub wsparcia. Świadczy to o ambiwalencji: profesjonalnej gotowości, ale i emocjonalnej wrażliwości.

-Postawa religijna wobec śmierci

Skala **akceptacji religijnej** uzyskała wynik umiarkowany (3,88). Oznacza to, że część respondentów czerpie ukojenie z wiary, ale większość pielęgniarek nie interpretuje śmierci głównie w kategoriach religijnych. Jest to zgodne z procesem sekularyzacji w środowisku medycznym.

-Śmierć jako ulga – postawa z ulgą

Badane pielęgniarki w umiarkowany sposób zgadzały się z twierdzeniami typu: „Śmierć jest wybawieniem od cierpienia”, „Śmierć kończy problemy”, co daje wynik średni 3,82. Najsilniej postawa ta występowała wśród pielęgniarek z najdłuższym stażem (powyżej 10 lat). Jest to zrozumiałe w kontekście częstego kontaktu z długotrwałym cierpieniem pacjentów.

Postawa stoicka – spokojna akceptacja

Skala **akceptacji stoickiej** miała jedną z najwyższych średnich (4,48), a **44%** pielęgniarek osiągnęło wynik wysoki. To wskazuje, że pielęgniarki: nie boją się śmierci, nie traktują jej jako zagrożenia, postrzegają ją jako nieodłączną część życia.

WNIOSKI

Dominującą postawą pielęgniarek wobec śmierci jest dojrzała akceptacja, zarówno neutralna, jak i stoicka.

Lęk i unikanie śmierci występują umiarkowanie, ale nadal wymagają wsparcia psychologicznego.

Doświadczenie zawodowe znacząco zmniejsza lęk, a zwiększa akceptację śmierci.

Akceptacja religijna nie jest dominująca, co odzwierciedla świecki charakter współczesnego pielęgniarstwa.

Śmierć jako ulga częściej pojawia się u pielęgniarek pracujących z pacjentami długo cierpiącymi.

Pielęgniarki **mają wysokie poczucie odpowiedzialności**, ale nie zawsze otrzymują wsparcie, którego potrzebują w związku z obciążającą psychicznie pracą.

Badanie wskazuje na konieczność:

-wzmocnienia elementów edukacji dotyczących komunikacji o śmierci,

-tworzenia systemowego wsparcia psychologicznego,

-rozwijania superwizji i pracy zespołowej,

-lepszego przygotowania młodych pielęgniarek do kontaktu z pacjentami terminalnymi.